

described. These are the competences realized on the basis of the system of acquired general and special (subject professional) competences providing the implementation of professional functions, the solution of professional and social tasks, complex practical problems in the field of education or learning process that involves conducting research and introduction of innovations, ensuring the ability of the graduate to carry out professional activity in the primary post immediately after the end of the training period.

It is proved that the educational process of future primary school teachers training is realized on the basis of student-centered learning, self-study, problem-oriented learning, individual-creative and praxiological approaches.

The development of the New Ukrainian school is a reform that requires focused and collaborative efforts of all the educational institutions. The scientific and pedagogical staff of the Department of Theory and Methods of Primary Education of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University actively participates in the implementation of the concept of the New Ukrainian school in the process of future primary school teachers training.

High-quality training of pedagogical staff for the effective implementation of the ideas of the New Ukrainian school is a priority of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, and the scientific support of this training is one of the main research areas of the scientific and pedagogical staff of the Department of Theory and Methods of Primary Education. The Department is actively working on the development and implementation of innovations focused on the formation of the basic competences of higher education graduates, the provision of high quality of education, organization of independent work and training a competitive specialist in the field of primary education in accordance with the concept of the New Ukrainian school.

Key words: New Ukrainian school, competence-based approach, primary school teacher, key competences, implementation, realization, organization of educational process, training.

УДК: 37.41

DOI: 10.32626/2309-9763.2018-25.-2.208-215

Олена Довгань
Olena Dovhan

ВПЛИВ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

READING INTERESTS AND THEIR INFLUENCE ON THE FORMATION OF JUNIOR PUPILS' READING INDEPENDENCE

У статті розглядається вплив читацьких інтересів молодших школярів на формування читацької самостійності. Проаналізовано прийоми формування інтересу до науково-пізнавальної літератури. З'ясовано роль пізнавального інтересу у формуванні читацької самостійності: виявлено характер, показники, умови формування інтересу до книжки.

Ключові слова: дитяче читання, читацькі потреби, пізнавальний інтерес, читацький інтерес, читацька активність, читацька самостійність.

Читання є найбільш поширеним засобом організації освітньої автономії учня. Його вплив на формування інформаційної культури молодшого школяра важко переоцінити. Тому від того, як моделюють роботу з формування читацьких навичок і вмінь, значною мірою залежить успішність усього процесу навчання.

Згідно з С. Гончаренком, дитяче читання розглядають у широкому значенні як твори художньої, науково-популярної літератури і художньої публіцистики для читання дітей і

підлітків; у вужчому, спеціальному значенні – як педагогічно спрямований процес прилучення дітей і підлітків до літератури, виховання в них любові до книги [1, с. 497].

Наскрізними вміннями, які визначені у Державному стандарті початкової загальної освіти, є вдумливе читання, розвиток емоційного інтересу, творче та критичне мислення [5].

У процесі навчання відбувається становлення читача, що здатний до самостійної читацької, творчої діяльності, здійснюється його мовленнєвий, літературний, інтелектуальний розвиток, формують морально-естетичні уявлення і поняття, збагачують почуття, виховують потребу у систематичному читанні.

Підвищити вплив книжок на формування читацької самостійності і розвитку інтересів читачів, спрямувати їх у потрібне русло, виробити у молодших школярів звичку шукати відповіді на свої “чому?” у книжці, задовольняти читацькі потреби – завдання уроків класного і позакласного читання. Саме ці уроки покликані сформуванню активного читача, підготувати до самостійного використання книжки у подальшому навчанні, виробити вміння орієнтуватися у читацькому колі.

У психолого-педагогічній літературі формування читацьких інтересів розглядається у руслі досліджень прийомів формування інтересу до науково-пізнавальної літератури (Н. Дружиніна, Н. Житомирова, Л. Озарчук, Т. Рубцова, Г. Ткачук, М. Шеломенцева), роль інтересу у навчально-виховному процесі (Н. Бібік, Т. Бугайко, Н. Волошина, О. Киричук, О. Савченко, Н. Скрипченко, О. Скрипченко та ін.).

Про взаємообумовленість технічної і смислової сторони читання ідеться у працях А. Копчук [3, с. 21]. Автор наголошує, що читацький інтерес – це виділення з певного кола друкованих видань книжки, якій читач надає перевагу.

На думку О. Савченко, читацький інтерес – “наявність у читача стійкого інтересу до книжок” [4, с. 205].

Науковці схильні до думки, що у становленні читацької самостійності висхідним є мотиваційний компонент, а ведучим її мотивом – пізнавальний інтерес.

Необхідною умовою виникнення потреби в читанні є поінформованість та обізнаність у доступному колі читання. Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив зробити висновок, що вчитель у своїй роботі має прикласти максимум зусиль, щоб ознайомити дітей із широким колом літератури, яка б відповідала віковим читацьким інтересам дітей. Разом із тим, це можливо за дотримання системи навчання в процесі формування читацької самостійності і читацьких інтересів.

Читацький інтерес має надзвичайно велику спонукальну силу: спонукає школяра до пізнання, змушує шукати відповіді на виникаючі питання в книжці, прагнення пошуку. Звідси, без вивчення читацьких інтересів неможливо керувати самостійним читанням учнів, виявити місце книжки в житті конкретної людини, відшукати шляхи до кожного, так як неможливо успішно розвивати і виховувати того чи тих, кого недостатньо знаєш.

Вивчення читацьких інтересів допомагає вирішувати питання формування читацької активності, завдання виховання розвинутої особистості, саморозвитку і самовиховання. Ось чому в останні роки особливо гостро в системі виховання творчої особистості постала проблема самостійного читання, формування інтересу до книжки.

Книжка здатна творити чудеса. Але не всі учні, за нашою констатацією, однаково звертаються до неї. Це пояснюється тим, що не у всіх розвинені читацькі пізнавальні інтереси. В чому ж вони проявляються? Насамперед, у позитивному ставленні учнів до читання, у прагненні ознайомитися зі змістом творів як джерелом нових знань.

Читацькі пізнавальні інтереси можуть мати епізодичний і стійкий характер. Про епізодичний можна говорити лише тоді, коли дитина звертається до книжок час від часу. Це здебільшого зумовлюється, за нашими спостереженнями, тим, що учень певною мірою зацікавився змістом твору або його приваблює зовнішній вигляд книги, ілюстрації в ній, поради когось зі старших чи товаришів.

Первинний інтерес зумовлюється впливом як стихійних, так і організованих факторів. Досліджуючи джерела виникнення пізнавальних інтересів і співвідношення між цими чинниками, ми виявили, що під впливом школи, сім'ї, позашкільних закладів, дитячих передач по телебаченню первинний пізнавальний інтерес виникає тільки в 28,3 % дітей, а у 71,7 % він виникає стихійно.

Стійкий інтерес до читання характеризують тим, що учень читає систематично, сам виявляє активність, розшукує книжки для читання, відчуває потребу в ньому. Виховання у школярів стійкого інтересу до читання – одне із найважливіших завдань школи.

Учені (психологи, педагоги, методисти) відзначають, що до кінця молодшого шкільного віку в дитини починає виникати вибірковий інтерес до окремих предметів (Л. Божович, Н. Бібік, Н. Морозова, О. Савченко, Н. Светловська, Г. Ткачук, Г. Щукіна). В деяких із них він стає стійким і спонукає їх із власної ініціативи шукати додаткові джерела знань. Цю тенденцію підтверджують і наші дослідження. Так, у бесіді з учнями 2 класу про навколишнє середовище доходимо висновку, що діти на цьому етапі найбільше прагнуть дізнатись про тварин, як вони живуть, що їдять, як зимують, виводять малят та доглядають за ними. Зацікавленість школяра окремою темою і бажання здобути конкретні знання служить показником формування читацького пізнавального інтересу. Тому, добираючи додатковий матеріал для розвитку пізнавальних інтересів учнів 1 та 2 класів, ми прагнули підібрати літературу саме таку, яка висвітлює питання життя тварин і складала завдання саме з посиланням на цю літературу. Адже в основу керівництва читанням повинно бути покладено формування читацьких інтересів, любові до книги.

У доборі книжок ми пам'ятали, що книга – об'єкт, але об'єкт особливий. Починали добір із провідного початку книжки – змісту, бо саме у змісті і відображений той досвід покоління, заради якого книжка видається і читається.

Ядром змісту є текст – літературний твір. Але якщо ми говоримо про літературний твір і співвідносимо його з поняттям "книга", то не маємо права відривати текст від книжки, тобто від самої системи засобів, завдяки яким книжка стає книжкою. Справді, залежно від призначення книжки, адресата, у ній продумані оформлення, розміщення тексту, ілюстрацій, їх добротність та якість паперу. А наше прагнення максимально задовольнити всі ці вимоги допомогло дібрати такі книжки, які вже своїм зовнішнім виглядом привертають увагу до себе як у читача, так і в покупця.

Розпізнавання в книжці важливих елементів, а також засобів текстової і позатекстової інформації, усвідомлення їх призначення – це перший крок до засвоєння змісту книжки і виникнення інтересу до неї.

Інтерес – це активна пізнавальна спрямованість людини на певний предмет чи явище дійсності. Г. Ткачук визначає й обґрунтовує психолого-педагогічні умови щодо формування інтересу до книжки, любові до читання:

- 1) книги, до яких учитель хоче виховати інтерес, мають завжди оточувати дітей;
- 2) зміст і форми роботи плануватиме вчитель відповідно до рівня знань і вмінь із читання певного класу;

- 3) робота з книгою буде так організована, щоб задоволення інтересу стало життєво необхідним для кожного учня, щоб втрачені сили приносили дитині радість, а набуті знання й уміння вона могла використати в житті [6, с. 113].

Кожна зустріч дитини з книжкою має приносити їй радість, задоволення. Тому знайомити з нею треба так любовно, щоб кожна дитина захопилась і полюбила читання, переконалась, що книга збагачує знання, прикрашає життя. А для цього вчитель має знати, що хочуть читати діти, чим кожен із них цікавиться, тобто знати їх читацькі інтереси.

Проведений нами аналіз читацьких формулярів і запитів школярів початкових класів ЗОШ міста Кам'янця-Подільського, показав, що учні читають книжки найрізноманітнішої тематики, а також твори авторів зі шкільної програми: В. Сухомлинського, Лесі Українки,

В. Нестайка, М. Трубдаїні та інших. Відзначимо, відомості про навколишній світ маленький читач знаходить у науково-пізнавальній літературі.

Отже, під час формувального експерименту використовували саме цю літературу, згрупувавши й упорядкувавши її за тематичною спрямованістю і відповідно до виявлення читацьких інтересів молодших школярів. Привабливість науково-художньої книжки в тому, що іноді тільки її засобами дитині стають доступні закономірності з життя природи. Можливості такої літератури настільки надзвичайні, що іноді створюється враження, що можна зовсім обійтись без статей підручника, наприклад, природознавства, якщо з дітьми прочитати серію добре підібраних науково-художніх творів про природу. Однак, це не зовсім так. У читанні молодших школярів повинні бути присутніми твори з різних підрозділів пізнавальної літератури. Науково-популярні і науково-художні твори доповнюють один одного: науково-художня література викликає пізнавальний інтерес, який може бути більш задоволений за допомогою читання науково-популярних книг, у той час як від уміння користуватися науково-популярною книжною залежить рівень розуміння науково-художньої літератури. Твори цих підрозділів відповідають різним запитам учнів-читачів на різних рівнях їх загальноосвітньої підготовки в залежності від віку, душевного складу і читацьких смаків. Дитина буде зростати, у неї буде більше запитань, їй знадобляться більш глибокі відповіді, які треба шукати в іншій літературі.

Предметом нашого дослідження стало й те, що вчителів важливо усвідомлювати різницю між пізнавальною та художньою літературою. Від цього залежить вибір адекватних прийомів роботи з твором.

Пізнавальна література неоднорідна. У наш час прийнято пізнавальну літературу для дітей (О. Джежелей, А. Ємець, Г. Ткачук) розділяти на науково-популярну, науково-художню, довідкову, інструктивну. На жаль, і досі серед позначок на книжкових виданнях є плутанина, коли науково-популярні твори позначають як науково-художні та навпаки.

Науково-художні твори для дітей – це різновид дитячої пізнавальної літератури, в якому пізнавальна інформація подається читачеві за допомогою сюжету і художнього образу. Основне завдання таких творів полягає в розвитку пізнавального інтересу, вихованні розумової активності в тому, щоб привернути увагу до навколишнього світу, викликати запитання.

Наприклад, науково-художніми є твори О. Копиленка в збірці “Як вони поживають”, П. Утевської “Буряк-буркотун”, “Вароччин гребінець та його родичі”, Б. Вовка “Покатайте дорогу”, П. Лабанського “Ложечка меду”, І. Прокопенко “Чому липень липнем назвали”, “Як павучок братів шукав” тощо.

Найсуттєвіша відмінність цієї літератури від інших видів пізнавальної дитячої книжки – це наявність сюжету, під яким розуміють подію чи низку пов’язаних між собою подій, у яких розкривають характери дійових осіб. Сюжет допомагає привернути увагу ще недосвідченого читача. Саме тому серед пізнавальної літератури, яка доступна читачеві молодшого шкільного віку, і яку ми рекомендували читати дітям, науково-художні твори у нашому рекомендаційному списку переважали.

Керуючись результатами констатувального та формувального експериментів, переконуємось, що об’єктивним показником читацької самостійності молодших школярів є стійка необхідність і здатність читати книжки за усвідомленим вибором і особистим інтересом до читання такого типу дитячої літератури – науково-пізнавальної.

Науково-популярні твори для дітей – це безсюжетні пізнавальні твори, основними завданнями яких є розкриття певної системи знань, прищеплення бажання і навички користуватися доступною довідковою книгою. Науково-популярними є переважна більшість статей у дитячих енциклопедіях, це твори С. Приходько “Картопелька”, М. Шарлеманя “Лісові барабанщики”, П. Утевської “Оповідання про скляну ниточку”, А. Григорука “Жилетка “Пінгвін”.

Дані проведеного нами опитування на констатувальному етапі дослідження показали, що читання у дітей молодшого шкільного віку займає далеко не перше місце. На перше місце діти ставили комп’ютерні ігри, на другому – перегляд передач по телебаченню, на третьому – прогулянки та ігри на свіжому повітрі з друзями, і лише потім – читання книг.

Аналогічне анкетування серед батьків “Чим люблять займатись у вільний час ваші діти” дало такі показники (табл. 1).

Таблиця 1.

Заняття школярів у вільний час

Види діяльності	Клас, %			
	I	II	III	IV
Прогулянки	38	24	10	44
Робота з книжкою (самостійне читання та слухання)	70	64	58	42
Малювання	27	15	6	29
Заняття спортом	8	16	28	49
Перегляд телепередач	20	18	52	36
Комп'ютер	5	12	35	58
Допомога по дому	23	18	25	24
Ігри	52	30	26	16

Як видно з таблиці, поступово інтерес до читання у молодших школярів утрачається. Якщо в першому класі, коли дитина ще здебільшого спілкується з книжкою під керівництвом дорослого, цей вид діяльності був на першому місці, то в четвертому він перемістився на четверте місце, а пріоритетні місця зайняли: комп'ютер, перегляд передач по телебаченню, прогулянки на повітрі.

Дані опитування-інтерв'ю “Назви найбільш цікаві книги, які ти прочитав нещодавно” показують, що більшість учнів назвали не більше 5-6 книжок. При цьому лише 6,3 % назвали конкретну книжку і повну її назву, яку б хотіли прочитати. У значної частини школярів (34%) відсутня елементарна бібліографічна грамотність: не запам'ятовують прізвища авторів книжок, не вміють самостійно вибрати книжку за її зовнішніми ознаками, зробити припущення, про що ця книжка.

Результати опитування “Чи любиш ти читати?” засвідчили, що читацька активність молодших школярів бажає бути кращою. Так, багато читають – 18%, достатньо – 45%, мало – 35%, узагалі не читають – 2%.

Виховання дитячих пізнавальних інтересів і читацької самостійності великою мірою залежить також від педагогічної культури батьків. Як показують матеріали обстеження, батьки часто зайняті своїми “дорослими” справами, а тому відмахуються від дитячих запитань чому? і “для чого?”, вбиваючи цим самим у зародку найціннішу якість душі маленької людини – ненаситну допитливість, цікавість. Тут доречною буде порада: бийте на сполох, якщо ваша дитина не запитує про довколишнє життя. Тоді ведіть її в ліс, поле, розповідайте про дивовижний світ живих істот, про рух хмар і зірок, про перетворення Місяця, про те, як маленька зернинка стала духмяним калачем, як можна на груші виростити яблука, як споруджують будинок, що треба для очищення повітря в місті, – словом, про все те, чим живе людина. І ще – накупіть їй багато книжок, щоб вечорами в дружній бесіді обговорити, що нового вони принесли у вашу оселю. Не бійтеся прочитати дитині з дорослого журналу про далекі країни, про подвиги вчених, про працю, знахідки, про плавання і дивовижні експерименти.

Родина повинна піклуватися про духовне життя дитини, розширюючи її кругозір, створюючи відчуття повноти, насиченості, радості буття. Книга, як продукт духовного життя людини, об'єднує в собі не лише освітньо-пізнавальний, а й світоглядний, естетичний, моральний, духовний потенціал, слугує значним чинником формування особистості дитини, її національної свідомості.

З раннього дитинства дитині потрібно відкрити радість бути глядачем, слухачем, читачем. Необхідно, однак, щоб зусилля школи підтримувалися й у родині. На жаль, склалася порочна практика: як тільки дитина приходить у школу, батьки перестають їй читати книги, міркуючи при цьому: “Дитина повинна читати сама, підвищувати техніку читання!”

Цей факт підтвердило наше анкетування, проведене серед батьків, їм було запропоновано відповісти на запитання: “Скільки разів у тиждень ви з дитиною читаете та обговорюєте додаткову художню літературу?” (табл. 2).

Таблиця 2

Читання та обговорення книжки	Клас, %			
	I	II	III	IV
1 раз на тиждень	-	40	44	23
2 рази на тиждень	19	20	27	32
3 рази на тиждень	37	16	11	7
щодня	63	26	16	-
ні разу	-	8	18	23

Аналіз результатів дозволяє зробити висновок, що недостатня увага батьків до книжки і читацької самостійності їхніх дітей не відповідає вимогам сьогодення. А звідси, пізнавальний інтерес у дитини гасне, а потреба в читанні пропадає. Більше того, батьки не переконані, що спільне читання, крім задоволення чисто пізнавального інтересу, має і моральну сторону. Адже, це один зі способів змістовного спілкування з дитиною, коли вона почуває батьківську увагу до неї, її інтересів, коли виникає духовна близькість. Уважаємо, що батьки повинні продовжувати читати своїм дітям доти, поки в тих існує така потреба. Бажано, щоб спільне читання, як і перегляд кінофільмів, спектаклів, телепередач, доповнювалося наступним обговоренням прочитаного, побаченого. Саме в бесідах-судженнях формують культуру мови і мислення дитини. При цьому важливо вміти "... захоплюватися і дивуватися новим фактом, новим знанням. Це емоційне ставлення до пізнання, радість розумової праці – дорогоцінний подарунок вашій дитині”.

Вивчаючи коло читацьких інтересів молодших школярів, ми дійшли висновку: дітей 1-2 класів цікавлять казки з життя відомих їм тварин, із життя дітей. Учні зі захопленням слухають розповідь чи читання вчителем казок:

- у 1 класі – “Колобок”, “Коза-дереза”, “Рукавичка”, “Пан Коцький”, “Котигорошко”, “Івасик Телесик”. Якщо включати ще й інсценізацію окремих казок чи епізодів із використанням масок казкових героїв, їх атрибутів, то це ще більше викличе інтерес дитини до читання;
- у 2 класі – “Лисичка та Журавель”, “Чарівне горнятко”, “Яйце-райце”, “Кіт та Пес”;
- у 3 класі – більше цікавлять оповідання про природу, про працю людей;
- у 4 класі – діти читають пригодницькі твори, про мандрівки, наукові відкриття, про наших дослідників.

Дослідження показали, що користуються попитом молодших школярів природа виникнення речей, їх будова, тваринний та рослинний світ. При цьому вони конкретно хочуть отримати відповіді на поставлені питання “Звідки беруться машини?”, “З чого роблять папір?”, “З чого виготовляють скло?”, “Як орієнтуються птахи у польоті?”, “Чому дерева скидають листя?” тощо.

З віком збільшується число пізнавальних питань про будову та створення Землі, космос, будову людини, питання життя і смерті людини та тварин. Природний інтерес продовжує розвиватись. Дітей хвилюють уже не тільки явища, а причини виникнення того чи іншого явища. Наприклад: “Звідки береться райдуга?”, “Чому йде дощ?”, “Куди і для чого течуть ріки?”, “Звідки прийшли до нас ті чи інші рослини?”, “Звідки береться тканина?” тощо. Ці питання свідчать про те, що учні намагаються проникнути в суть явищ, знайти пояснення, причину. Це найбільш високий рівень розвитку читацьких пізнавальних інтересів, передумова формування читацької самостійності. Бо ж, щоб відповісти на ці та інші питання, дитина повинна звернутись до книги, науково-пізнавальної зокрема, а цю роботу повинен спрямувати вчитель.

Інтереси читачів у своєму дослідженні ми виявляли різними способами впродовж усього часу перебування дитини в школі. У бесідах, що проводились із дітьми після уроків чи на уроках із різних предметів, відзначали, хто що читав із певного питання, чим саме цікава та чи інша книжка, про що хотів би ще прочитати той чи інший учень, цим самим засвідчивши ріст культурного рівня школяра. При цьому пам'ятали, що діти молодшого шкільного віку дуже повільно залучаються до читання науково-пізнавальної літератури. Тому, під час формувального експерименту ми пропагували науково-пізнавальні книжки, вчили працювати з цією книжкою, виділяти і сприймати найбільш необхідний матеріал.

Переконані, читацькі інтереси вчитель повинен розвивати в дітей, починаючи з навчання грамоти. Поки дитина ще не оволоділа грамотою, педагог покликаний систематично читати дітям художні твори, особливо казки, вести бесіду за прочитаним. Діти наших експериментальних класів чекали таких хвилин зустрічі з книжкою з нетерпінням, а ми пересвідчувались, що книга – це велика радість для дитини. А щоб учні не були в цьому випадку пасивними слухачами, пропонували їм намалювати героїв казки, намалювати малюнок до якогось епізоду, переказати казку за цим малюнком. Ці прийоми виховують любов до книги, зацікавлюють школяра читанням.

На наше переконання, варто познайомити дітей із бібліотекою, пояснити, яке багатство там знаходиться, і що кожна книга містить у собі багато цікавого, цінного, чудесного. Цим учитель популяризує книги, викликає інтерес до них, бажання якнайшвидше їх прочитати.

Готуючи учнів до літературних ранків, конкурсів, ми рекомендували книги з урахуванням індивідуальних можливостей, зацікавлювали читанням і слабких учнів. Це неабияка нагода пробудити і проявити потяг до книжки.

Читацький інтерес – надзвичайно важливий стимул до навчання, до пізнання нового. Під його впливом розвивається пізнавальна читацька самостійність.

Вивчення читацьких інтересів повинно сприяти тому, щоб прищепити школярам літературний смак, уміння глибоко сприймати прочитане, зробити книжку духовною потребою підростаючої особистості.

Отже, можливості дитячої книжки, науково-пізнавальної зокрема, на уроках класного й позакласного читання щодо формування читацького інтересу і читацької самостійності необмежені. Щоб ці можливості були реалізовані, книжка повинна відповідати таким критеріям:

- доступності;
- відповідності віковим особливостям та розумовому розвитку учнів;
- високої художньої і пізнавальної цінності;
- якісного оформлення;
- достовірності пізнавального інтересу.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Збірник наукових праць “Педагогічна освіта: теорія і практика”. Випуск 1. Кам'янець-Подільський: ПП “Медобори-2006”, 2009.296с.
3. Копчук А.М. Виховання читацьких інтересів учнів. Київ : Товариство “Знання” УРСР, 1985. 48 с.
4. Навчання і виховання учнів 3 класу Методичний посібник для вчителів/ Укладач О.Я. Савченко. Київ : Видавництво “Початкова школа”, 2004. 512с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року “Про затвердження Державного стандарту початкової освіти” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
6. Ткачук Г.П. Робота з дитячою книжкою на уроках Позакласного читання (1-4 клас) : Посібник для вчителя. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2000. 120 с.

The article examines the influence of junior pupils' reading interests on the formation of reading autonomy. The psychological and pedagogical literature is analysed from the point of view of the techniques of forming interest in scientific and cognitive literature. The role of cognitive interest in the formation of reading autonomy is revealed: the character, indicators, conditions of forming interest to the book are described.

The data of the survey conducted by us at the preliminary stage of the study showed that reading by children of primary school age is not the activity to be on the first place. Children put computer games on the first place, on the second – watching TV shows, on the third – walks and games in the open air with friends, and then – reading books. The similar questionnaire for parents “What do your children like to do in their spare time?” gave the same results: from the 1st to the 4th grade junior pupils gradually lose interest in reading.

The questionnaire-interview “Name the most interesting books you've recently read” shows that most pupils name no more than 3-5 books. At the same time, only 6% named a title of the book they want to read. The significant part of schoolchildren (34%) has low elementary bibliographic literacy: they do not remember the names of the authors of the books, cannot choose a book by its external features by themselves and make an assumption what this book is about. The results of the poll among junior pupils “Do you like reading?” are also low.

The analysis of readers' check forms and inquiries of primary school children in Kamianets-Podilskyi showed that pupils read books of a wide variety of subjects, as well as works by the authors from the school curriculum: works of V. Sukhomlynskyi, Lesia Ukrainka, V. Nestaiko, M. Trublaini and others. It is noted that information about the surrounding world is found by a small reader in the scientific and cognitive literature.

Key words: children reading, reading needs, cognitive interest, reading interest, reading activity, reading independence.

УДК 372.416.2

DOI: 10.32626/2309-9763.2018–25.–2.215-222

Валентина Мартиненко
Valentya Martynenko

УРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ УЧНІВ 1-2 КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ

CONSIDERATION OF PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF COGNITIVE FUNCTIONS OF 1-2 GRADERS IN THE PROCESS OF FORMATION OF READING SKILLS

У статті висвітлюються питання становлення і розвитку навички читання учнів 1-2 класів в умовах функціональної незрілості базових пізнавальних процесів, а саме: різних властивостей уваги, смислового та зорового сприймання, слухомовленнєвої пам'яті, мовлення тощо.

Проаналізовано результати сучасних досліджень з означеної проблеми, виокремлено генетичні та соціальні чинники, які зумовлюють труднощі у навчанні дітей читання, зроблено акцент на рівні відображення у чинних підручниках з читання вправ і завдань із формування технічної сторони навички читання. Схарактеризовано типові та індивідуальні помилки школярів під час читання, пов'язані з фонематичним, лексико-граматичним недорозвиненням мовлення, а також ті, що стосуються розвитку зв'язного мовлення.

Ключові слова: молодші школярі; навичка читання; пізнавальні процеси; труднощі навчання читання.